

Володимир Шинкарук

АЗ – БУКИ

*Літературно-мистецькі
студії*

Житомир
Полісся
2015

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)
Ш 62

*Надруковано за ухвалою
Вченої ради Житомирського державного університету ім. І. Франка
(протокол № 5 від 26.12.2014)*

Рецензенти:

Петро Васильович Білоус,
доктор філологічних наук, професор.
Володимир Олегович Єршов,
доктор філологічних наук, професор.
Віктор Михайлович Мойсієнко,
доктор філологічних наук, професор.

Ш 62 Шинкарук В. Ф. Аз-Буки. Літературно-мистецькі студії. –
Житомир : Полісся, 2015. – 278 с. – Серія «Бібліотека
кафедри теорії та історії світової літератури НН ІФЖ
Житомирського державного університету імені І. Франка»

ISBN 978-966-655-700-4

Книгу професора кафедри теорії та історії світової літератури Житомирського державного університету ім. І. Франка В. Ф. Шинкарука «Аз-Буки» складають вибрані наукові та публіцистичні статті і нариси з історії давньої і сучасної літератури, вітчизняного мистецтва, літературного краєзнавства. Збірка відображає весь спектр науко-пізнавальних інтересів відомого українського науковця

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)

ISBN 978-966-655-700-4

© В. Шинкарук, 2015.

АЗ – БУКИ

Літературно-мистецькі студії

ПОЧАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Давньоукраїнське літописання	9
«Слово о полку Ігоревім»	27
Феофан Прокопович і його трагікомедія «Володимир»	49
Тема історичного минулого народу в давній українській літературі та героїчний епос народів Європи	57

ФОЛЬКЛОР

Маруся Чурай і пісенна традиція Житомирщини	81
---	----

ЛІТЕРАТУРА XX СТОЛІТТЯ

Житомирщина в житті та творчості М. Рильського	101
Василь Кравченко та житомирські прототипи Михайла Булгакова	130
Василь Земляк: Перші кроки на Житомирщині	135
Прожив з весною (Творчий портрет Михайла Клименка)..	140
Творчий ужинок поетів Житомирщини	144
Зустріч, яка не відбулася в Житомирі (Спогади про Роберта Рождественського)	154

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПЕРЕДМОВИ

Яснозір'я таланту. Передмова до книги І. Сльоти «Золото зажив'я»	163
Автограф для вічності. Передмова до книги І. Сльоти «Автографи»	170
Відчуваючи музику слів. Передмова до книги І. Сльоти Переспіви	172
Юрій Камишний – художник, що переорює душу	180
Інше серцебиття. Відгук на книгу В. Горбунової «Мрія про маленьке життя»	183

Лазар. Друге пришестя або Ми так любили Житомир. Рецензія на книгу С. Лазо «Ми так любили „The Beatles”»	186
Одяг для думок. Передмова до книги Ірини Шинкарук «Сильніша – на одне життя»	190
Диво, знайдене на соціально-психологічному факультеті. Передмова до збірки «Диво, знайдене в собі»	193
Новий обрій Ірини Лубківської. Передмова до книги І. Лубківської «Жити і любити не уві сні»	195

ПОРТРЕТИ

Павло Карпович Сербін: Жив за високим покликанням ...	199
Зірка і смерть Леоніда Венгерова	214
Ніна Матвієнко. Голосом цієї жінки співає і плаче Україна	225
Свіча таланту Костянтина Яновського	232
Жива вода творчості: Ірина Шинкарук	235
Життя, освячене творчістю і любов'ю: Тетяна і Михайло Гузуни	241
Юрій Градовський. Талант, який не знає відпочинку.....	248
Творча характеристика Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок»	254
Анатолій Говораadlo – душа покладена на музику	261
Дві долі, міцно сплетені в одну: Людмила Вікторівна та Георгій Володимирович Майорови	267
Телевізійна зірка зійшла в Житомирі: Рабіга Аманжолова	270
Микола Кавецький: «Я прийшов із світанків»	273

ПРОЖИВ З ВЕСНОЮ... (Творчий портрет Михайла Клименка)

Значне місце в історії літератури Житомирщини посідає творчість поета Михайла Клименка. Його поетичний доробок позначений особливою любов'ю до рідного краю, письменник оспівує і возвеличує людину праці, людину щедрої душі і серця, котра миттєво відгукується на всенародні радості і жалі. Книги М. Клименка – це завжди цікаві поетичні роздуми про світ, про людські взаємини, про духовну єдність поколінь, про красу української природи. Вони відзначаються щирістю, оптимізмом, яскравою метафоричністю.

Зерно стече з долоні
У вигріту ріллю,
Зерно стече з долоні,
Задзвонить їй: «Люблю!»
Зерно стече з долоні
Тужавої, як мідь,
Зерно стече з долоні –
Весняний день стоїть.
Зерно стече з долоні –
То засів золотий,
Зерно стече з долоні,
Щоб радісно рости!
«Зерно стече з долоні...»

Народився Михайло Данилович Клименко 6 листопада 1926 року в селі Левкові Житомирського району в селянській родині. З дитинства залюблений у хліборобську працю, він мріяв стати агрономом. Але на заваді стала війна з фашистами і тяжкі роки окупації. Не повернувся з фронту батько, у 1947 році непосильна праця та тяжка хвороба забирають матір. Одразу по закінченні війни М. Клименко вступає до Крошнянського сільськогосподарського технікуму. У 1949 році він закінчує цей учбовий заклад і починає працювати за фахом у рідному Левкові. Але ще під час навчання в технікумі в обласній та республіканській періодиці з'являються перші твори майбутнього агронома. Приємно, що його свіжий і самобутній голос не загубився в післявоєнному поетичному багатоголоссі. У 1956 році, коли з

благословення Максима Рильського виходить з друку перша збірка віршів «Сині очі весни», М. Клименку довелося вибирати між сільським господарством і літературною діяльністю. Він вибрав останнє.

У 1959 році поет закінчив Вищі літературні курси при Літературному інституті імені Максима Горького в Москві, в цьому ж році побачила світ його друга поетична збірка «Далі голубині». Зміст життя, велич хліборобської праці, інтимні людські почуття та дивовижний світ природи – ось головні мотиви першого періоду творчості письменника, які знайдуть своє відображення і розвиток у подальші роки в творах уже зрілого майстра поетичного слова:

*Поїдеш у село своє поліське, Пригорнешся душею там до нив,
І стане до землі своєї близько, Немов уперше стежку ту відкрив/ І
доростеш до колоса густого, І найвірніших друзів ти знайдеш,
Щобридно повела тебе дорога У переджнивну щедру безбереж. І
все, що притупилося у буднях, Пробудиться, у долі оживе І поведе
окрилено в майбутнє, Благословить на діяння нове. І радо будеш
ранки зустрічати І до села вертати знов і знов. Тож вірність полю,
друже, став на чати, Щоб не зачахла у тобі любов!*

«І доростеш до колоса».

З 1963 року М. Клименко був на журналістській роботі. Праця літературного редактора в газеті «Радянська Житомирщина» привчила його постійно знаходитись у центрі подій, миттєво відгукуватися на них. Мабуть, саме тому художня палітра поета надзвичайно багата і оригінальна. Він вмів бути то проникливим ліриком («Листи», «Якби не ти...», «Ходімо по чорнобривці»), то мудрим філософом («Ще відчути», «Яблунова балада», «Сурми»), то полум'яним патріотом («Могили не мовчать», «Балада про мінерів», «Окупаційний триптих», «Полк»), то уважним художником-пейзажистом, від якого не може приховатися жодна, навіть найдрібніша деталь («Вруна», «Цвіт вересу», «Перепустка до осені», «Зелена віра»).

Дійсно, переважна більшість творів М. Клименка нагадують досконалі живописні полотна з яскравою гамою кольорів і відтінків. Поету ніколи не зраджував витончений літературний смак, такт і почуття міри:

В пізню криницю ночі
Впала зоря блискуча,
Мовби осяяти хоче
Все, що скороминуче.
Сонні кучматі верби
З річки вийшли на кручу,
Ноги у них затерпли,
Острах весь вечір мучив.

... Навіть зоря гаряча
Не пропала поли...
Небо – зірками плаче
І не відплаче ніколи.

«В пізню криницю ночі...»

М. Клименко є автором більше десятка поетичних книг, багато з яких стали добре відомі широкому читацькому загалу. В 1970 році за активну роботу з художньо-естетичного виховання молоді та за високий професіоналізм він був удостоєний обласної премії імені Миколи Шпака. Поет постійно поєднував у своїй творчості традиції та новаторство, намагаючись художніми ідеями, образами і мотивами, а також формою своїх поезій відповідати вимогам часу. Він часто звертався до білого і вільного вірша, любив сонет, цікавився таким запозиченим із східної поезії жанром як рубаї:

Чи є у тебе діти, чи нема –
Усе одно прийде в житті зима.
Якщо її зустрінеш в самотині,
То, значить, вік прожив ти свій дарма.

Захопленість східною поезією призвела до того, що М. Клименко чи не першим в українській літературі став використовувати жанр хокку. Хокку або хайку – традиційний жанр японської пейзажної лірики, що виник у XVII столітті і не втратив популярності до наших днів. Це трирядковий вірш без рим, який одним образом має викликати в уяві закінчену картину:

Відлетіло літо на південь.
У спорожнілі гнізда
Сороками всівся сніг.

М. Клименко ніколи не вдавався до творчого експерименту заради самого експерименту. Використання ним різноманітних строфічних форм завжди строго обумовлене і доречне. Крім того, багатство ритмомелодійних засобів поет постійно доповнював оригінальністю тропів та фігур поетичної мови. Його творчість зроста на надійному підмурівку класичної літератури та усної народної поетичної творчості. Саме це і стало основою самобутнього таланту письменника.

5 лютого 1998 року після тривалої і тяжкої хвороби Михайла Клименка не стало. Та залишилися для нас його чудові літературні твори, а прекрасні традиції, що були започатковані майстром поетичного слова в своїй творчості, продовжують сьогодні його численні учні. Серед них – дочка поета Наталка Клименко.

Успадкований нею батьківський літературний таланти покликав до життя прекрасні поетичні твори, які склали кілька книг обдарованої поетки. Не випадково краща поетична збірка Наталії «Дзвони вічного саду» відкривається лаконічним, але досить символічним написом: «Батькові і учителю – поету Михайлові Клименку – присвячую».

Р. С. Від автора.

Стаття під назвою «Прожив з весною... (Творчий портрет М. Д. Клименка)» в збірці «Поліський дивосвіт», на превеликий жаль, була надрукована уже після смерті письменника. Якось пізно увечері зателефонував мені поет Валентин Грабовський. Він подякував за низку інших публікацій, що теж побачили світ у збірнику, укладеному С. О. Пультером, потім звернувся до матеріалу, який присвячувався творчості М. Клименка.

Я і тоді, і тепер погоджуюсь з В. Грабовським, що поезія М. Клименка повинна аналізуватися в загальноукраїнському поетичному контексті, що його вплив на літературний процес 60–90-х років потребує додаткового вивчення і широкого розголосу, що він – це саме та творча особистість, літературний доробок якої з роками не втрачає актуальності і глибини, а продовжує відсвічувати новими яскравими гранями..

М. Клименко завжди і в усьому залишався патріотом. У час «літературної штурмівщини» в нього вистачало сміливості не складати протокольно-обов'язкові оди вождям, не звеличувати переваги соціалізму, а звеличувати людину. Людину Душі і Праці. Саме це і залишиться основою поезії М. Клименка.

З радістю довідався, що обласна організація Національної Спілки письменників України готує велику і ґрунтовну книгу про нашого талановитого земляка.

Був час, коли ми лише розкидали каміння, настав час його збирати. Україні, як і Житомирщині, потрібен пантеон власних літературних пророків. Допоки ми пам'ятаємо, ми живемо!

*Надруковано в книзі:
Поліський дивосвіт. Література рідного краю:
Житомирщина: Посібник-хрестоматія:
В 2 ч. – Ч. І. Критичний огляд.
– Житомир, 2000.*

